

Robert Kmiecik

Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu

**PODSTAWY DZIAŁANIA IZB GOSPODARCZYCH
W POLSCE I W WYBRANYCH PAŃSTWACH
UNII EUROPEJSKIEJ**

I

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej budzi wiele nadziei, ale także obaw w poszczególnych obywatelach oraz zorganizowanych grupach społecznych. Ambivalencja ta dotyczy również środowiska przedsiębiorców, którzy w kontekście akcesji powinni zastanowić się nad potrzebą wyłonienia profesjonalnej reprezentacji własnych interesów wobec instytucji wspólnotowych.

Celem artykułu jest porównanie podstaw prawnych polskich izb gospodarczych i izb działających w wybranych państwach Unii Europejskiej. Jest to niezwykle ważne w kontekście prowadzonych w naszym kraju dyskusji na temat istoty i modelu samorządu gospodarczego. Należy podkreślić, że pomimo upływu kilkunastu lat od rozpoczęcia przemian społeczno-ekonomicznych w Polsce, zarówno politycy, jak i środowiska gospodarcze nie mogą dojść do porozumienia w tych kwestiach.

W artykule przedstawiono dwa funkcjonujące w Unii Europejskiej modele izb gospodarczych. Pierwszy z nich to model francuski (kontynentalny), który charakteryzuje się obligatoryjną przynależnością do izb, drugi zaś to model anglosaski, opierający się na dobrowolnym członkostwie. Zasady funkcjonowania wymienionych modeli zostały opisane na podstawie najbardziej dla nich charakterystycznych doświadczeń francuskich i brytyjskich. Istotne uzupełnienie rozważań na ten temat stanowi omówienie pozycji polskich izb gospodarczych, działających od lat w reżimie prawa prywatnego.

Główną tezą artykułu jest stwierdzenie, że polski samorząd gospodarczy powinien opierać się na przymusowych związkach osób wykonujących określoną sferę władztwa administracyjnego. Uzasadnieniu tego poglądu służy pogłębiona charak-

terystyka francuskich izb handlowych i przemysłowych, które są nie tylko reprezentantem środowiska przedsiębiorców, ale także istotnym czynnikiem decentralizacji państwa. Ostatnia część artykułu poświęcona jest ponadnarodowym organizacjom przedsiębiorców, stanowiącym ważne forum wymiany doświadczeń, nawiązywania kontaktów gospodarczych, a także formułowania opinii i wniosków uwzględnianych przez władze publiczne.

II

W Polsce działa wiele organizacji zajmujących się formalnie rzecznictwem interesów podmiotów gospodarczych. Możemy tu wymienić **organizacje pozarządowe**, funkcjonujące zgodnie z Ustawą o stowarzyszeniach z 1989 r. (DzU 1989 nr 20, poz. 104) i Ustawę o fundacjach z 1984 r. (DzU 1984 nr 21, poz. 92), jak chociażby Związek Polskiego Przemysłu, Handlu i Finansów, a także **organizacje pracodawców**, prowadzące swoją działalność na podstawie Ustawy o organizacjach pracodawców z 23 maja 1991 r. (DzU 1991 nr 55, poz. 235). W tym miejscu należy wymienić takie struktury, jak: Konfederacja Pracodawców Polskich, Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych czy Business Centre Club. Nie dezawuuując zasług wymienionych powyżej organizacji w sferze reprezentowania interesów środowiska przedsiębiorców w naszym kraju, zważmy jednak, że ze względu na status materialny członków mają one charakter elitarny i w związku z tym nie mają mandatu do występowania w interesie ogółu polskiej gospodarki.

Nie ulega wątpliwości, że spośród wszystkich organizacji zajmujących się rzecznictwem interesów przedsiębiorców najważniejszą rolę powinny odgrywać obligatoryjne **izby gospodarcze**. To właśnie izbom, a nie stowarzyszeniom gospodarczym, należy przyznać status jednostek rzeczywistego samorządu gospodarczego, za którym stoją ustawowo określone kompetencje z zakresu władztwa administracyjnego.

Opracowując podstawy prawne izb gospodarczych w Polsce, starano się czerpać z dokonań państw Europy Zachodniej, gdzie samorząd tego typu rozwija się z powodzeniem od XIX wieku. Czy można jednak w tej mierze odnieść się do jednoznacznych doświadczeń europejskich, wzorów, które opierają się, jak to ma miejsce w przypadku samorządu terytorialnego, na powszechnie akceptowanych zapisach zawartych np. w Europejskiej Karcie Samorządu Terytorialnego?

Odpowiedź na tak sformułowane pytanie nie może być twierdząca, ponieważ wśród krajów członkowskich Unii Europejskiej przyjęty się, jak to już zaznaczono, dwa modele izb gospodarczych („Rynki Zagraniczne” 1995). Pierwszy z nich to model (francuski) z obligatoryjną przynależnością podmiotów gospodarczych do izb, skupiający wszystkie atrybuty samorządu gospodarczego. Został on zaakceptowany przez Francję, Niemcy, Grecję, Włochy, Luksemburg, Holandię, Hiszpanię, Austrię, Słowację i Słowenię.

Drugi model (reprezentujący prawo anglosaskie) charakteryzuje się dobrowolną przynależnością do izb gospodarczych. Izby te funkcjonują na podstawie prawa prywatnego. Model ten wybrały: Wielka Brytania, Belgia, Dania, Portugalia, Irlandia, Finlandia, Szwecja, Czechy, Węgry, Estonia, Łotwa, Litwa, Cypr, Malta i Polska. Biorąc go pod uwagę, należałoby postawić pytanie o reprezentatywność izb gospodarczych funkcjonujących w myśl jego założeń. Z danych zachodnioeuropejskich wynika, że poziom zrzeszenia przedsiębiorstw w izbach tego typu nie przekracza 10%.

Czy wobec tego o działających na tych zasadach izbach należy mówić jako o rzeczywistym samorządzie gospodarczym? Można co do tego mieć pewne wątpliwości.

Przykładem organizacji reprezentujących interesy podmiotów gospodarczych, a działających w reżimie prawa prywatnego, są brytyjskie izby handlowe. Poszczególni przedsiębiorcy w Wielkiej Brytanii mogą dobrowolnie zrzeszać się w izbach gospodarczych zorganizowanych według kryterium podziału terytorialnego. Co należy podkreślić, izby nie wykonują zadań publicznych. Takie usytuowanie prawne sprawia, że izb brytyjskich nie możemy traktować jako elementu struktury administracyjnej państwa, a jedynie jako stowarzyszenia reprezentujące interesy tylko i wyłącznie swoich członków.

Na szczeblu krajowym reprezentantem środowiska gospodarczego jest Stowarzyszenie Brytyjskich Izb Handlowych (The British Chambers of Commerce – BCC), które skupia obecnie 60 izb regionalnych i działa w interesie 126 tys. przedsiębiorców z różnych sektorów i o różnym potencjale. Główną rolę w strukturze BCC odgrywa Departament Polityki, który pośredniczy pomiędzy środowiskiem przedsiębiorców a członkami rządu. Co istotne, istnieje precyzyjny program konsultacji z rządem. Departament zajmuje się także badaniem ankietowym członków izby w celu ustalenia priorytetów działań, lobbieniem na rzecz środowiska oraz kontaktami z mediami (www.britishchambers.org.uk, www.cbi.org.uk).

Poważnym problemem brytyjskich izb handlowych jest ich finansowanie. Budżety izb opierają się na składkach płaconych przez członków. Przyznać należy, że nie jest to pewne źródło dochodów poszczególnych izb. Istotną kwestią jest zatem zorganizowanie systemu dofinansowania działalności izb – wiele z nich bowiem nie jest w stanie utrzymać się z własnych środków. Dofinansowanie odbywa się drogą pośrednią lub bezpośrednią. Przykładem pomocy bezpośredniej jest zwracanie przedsiębiorcom przez Departament Handlu i Przemysłu – DHP (będący organem administracji rządowej) części kosztów poniesionych w związku z udziałem w targach, wystawach lub misjach zagranicznych. DHP zapewnia również izbom bezpłatną komputeryzację i dostęp do rządowych informacji dotyczących wydarzeń o znaczeniu gospodarczym, analiz poświęconych głównym zagadnieniom polityki rządowej oraz zakresu działania poszczególnych jednostek administracji rządowej.

Drogą pośrednią jest np. udzielanie zamówień rządowych tylko członkom izb. Można powiedzieć, że jest to forma nacisku na przedsiębiorców, by wstępowali do izb, przy jednoczesnym utrzymaniu zasady dobrowolności członkostwa (Pawłowski, Krawczyk 1998, s. 7).

Pomimo zachowania fakultatywnego charakteru izb handlowych w Wielkiej Brytanii coraz częściej słyszy się głosy o potrzebie nadania im określonych kompetencji administracyjnych. Proponuje się m.in., aby izby przejęły od władz regionalnych sprawy rejestracji i wydawania pozwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej, a także aby w większym stopniu zajęły się organizowaniem szkoleń i wydawaniem świadectw potwierdzających nabyte kwalifikacje. Na razie brytyjskie izby handlowe zachowują jednak charakter stowarzyszeniowy, co sprawia, że od strony formalno-prawnej nie różnią się one od innych tego typu podmiotów działających w sferze gospodarki. Podobny status i zakres kompetencji mają także Federacja Małych Przedsiębiorstw (Federation of Small Businesses) czy Konfederacja Przemysłu Brytyjskiego (Confederation of British Industry). Rozwiązania strukturalne zaprezentowane w odniesieniu do samorządu przedsiębiorców w Wielkiej Brytanii znajdują odzwierciedlenie w ustawodawstwach innych krajów Unii Europejskiej. Bardzo zbliżone propozycje prawne zawarte są w regulacjach dotyczących izb państw skandynawskich, izb belgijskich czy portugalskich.

III

W podobnym kierunku, z zachowaniem stosownych proporcji, zmierza organizacja samorządu gospodarczego w Polsce. Podstawy prawne funkcjonowania izb gospodarczych zostały określone w ustawie z 30 maja 1989 r. (DzU 1989 nr 35, poz. 195). Paradoksalnie regulacja ta – pomimo wielu wad, wskazywanych przez większość środowiska przedsiębiorców – nadal obowiązuje, sprawiając, że reprezentacja interesów sfer gospodarczych pozostawia wiele do życzenia. Aby się o tym przekonać, wystarczy lektura jej tekstu. W artykule 2 tej ustawy mówi się wprawdzie, że „izba gospodarcza jest organizacją samorządu gospodarczego, reprezentującą interesy gospodarcze zrzeszonych w niej podmiotów w zakresie ich działalności wytwórczej, handlowej, budowlanej lub usługowej, w szczególności wobec organów państwowych”, jednak dalsza analiza tego aktu prawnego w żadnym razie nie potwierdza tezy, że tą drogą można powołać organizację rzeczywistego samorządu gospodarczego.

Najpoważniejsze mankamenty tej ustawy to:

- wprowadzenie zasady dobrowolnej przynależności do izb gospodarczych,
- sposób powoływania izb gospodarczych w trybie inicjatywy założycielskiej samych zainteresowanych (co najmniej 50 założycieli – podmiotów gospodarczych – na obszarze województwa; co najmniej 100 podmiotów, jeśli zakres terytorialny działania izby przekracza obszar województwa),

- forma uzyskania osobowości prawnej poprzez wpis do rejestru izb gospodarczych prowadzonego przez sąd rejestrowy (por. Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym – DzU 1997 nr 121, poz. 769),
- oparcie majątku izb gospodarczych na składkach członkowskich, darowiznach, spadkach, zapisach oraz dochodach z własnej działalności izby.

Trzeba jasno powiedzieć, że takie uregulowanie podstaw działania izb gospodarczych w żadnym razie nie zapewnia im pozycji związków publicznoprawnych. Warto przypomnieć, że podmioty tzw. prawa publicznego są podmiotami z tytułu posiadania władzy i faktycznej mocy użycia przymusu zewnętrznego. Pozostałe cechy związków publicznoprawnych dotyczą sposobu powstania i członkostwa oraz stosunku do państwa. Jeżeli chodzi o pierwszy z tych elementów, to trzeba przede wszystkim pamiętać, że utworzenie związku publicznoprawnego (np. izby przemysłowo-handlowej), a także jego likwidacja może zachodzić tylko w drodze ustawy, po wysłuchaniu wniosków określonych ciał samorządowych. Wola członków jest zatem na drugim planie – o powstaniu, przekształceniu lub likwidacji związku decydują władze państwowe. Podkreślić należy również obligatoryjność członkostwa w związku publicznoprawnym oraz prawo organów państwa do sprawowania nadzoru nad tego typu instytucjami. Niestety cechy te nie dotyczą ani regionalnych izb gospodarczych, ani Krajowej Izby Gospodarczej, której powołanie zapowiadała wspomniana ustawa. Z tego też względu wyżej wymienione organizacje możemy traktować jedynie jako stowarzyszenia gospodarcze, a nie jednostki samorządu gospodarczego. Uwaga ta dotyczy wszystkich izb przemysłowo-handlowych, izb budownictwa i izb turystycznych powołanych na mocy ustawy z 30 maja 1989 r.¹ Niedoskonałość wspomnianych regulacji skłoniła ustawodawcę do podjęcia działań mających na celu uchwalenie jednolitej ustawy o samorządzie gospodarczym. Z perspektywy 14 lat widzimy, że zamierzenia te zakończyły się niepowodzeniem. Przyznać trzeba obiektywnie, że pojawiające się w tym czasie projekty ustaw o samorządzie gospodarczym, pomimo wprowadzenia zapisu o powszechnym członkostwie, powieleły większość błędów regulacji z 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych. Trudno oprzeć się smutnej refleksji, że spowodowane to było niedostatecznym zrozumieniem istoty samorządu gospodarczego przez parlamentarzystów. Wiąże się to nierozłącznie z problemem braku jasnej, logicznie skonstruowanej wizji jego funkcjonowania. Powracające od lat pytanie o to, czy samorząd gospodarczy ma być zorganizowany na zasadzie dobrowolności czy obligatoryjności, dzieli środowiska gospodarcze i polityków, uniemożliwiając

¹ Według innych zasad funkcjonują w Polsce izby rolnicze oraz Polska Izba Ubezpieczeń. Są one związkami publicznoprawnymi, a więc organizacjami o charakterze obligatoryjnym, ustawowo zobowiązanymi do reprezentowania interesów własnych środowisk. Podstawy prawne działalności wyżej wymienionych izb zostały określone w Ustawie z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych (DzU 1996 nr 1, poz. 3) oraz w Ustawie z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (DzU 1990 nr 59, poz. 344).

racjonalne rozstrzygnięcie tej kwestii². Rozbieżności z tym związane i dążenie do dalekiego od doskonałości kompromisu znalazły odzwierciedlenie również w projektach ustaw o samorządzie gospodarczym.

Szczególnie razi pomieszczenie problematyki związanej z funkcjonowaniem dobrowolnych zrzeszeń przedsiębiorców, utworzonych głównie w celu reprezentowania ich interesów, z problematyką samorządu gospodarczego. Nadawanie stowarzyszeniom gospodarczym, a więc związkom o charakterze prywatnym, atrybutu powszechności (obligatoryjności), jest całkowicie niezasadne, ponieważ zarówno ich organizacja wewnętrzna, status prawny, jak i pozycja w strukturze administracyjnej nie ma wiele wspólnego z rzeczywistym samorządem gospodarczym. Takie uregulowanie tej sprawy prowadzi do przyznania stowarzyszeniom gospodarczym rangi samorządu gospodarczego. Jest to trend bardzo niedobry, gdyż umożliwia wykreowanie instytucji ułomnego samorządu, nie posiadającego żadnych konkretnych funkcji publicznoprawnych.

IV

Nieporównanie większą rolę odgrywa rzeczywisty samorząd gospodarczy funkcjonujący w reżimie prawa publicznego. Przykładem tego typu instytucji są francuskie izby handlowo-przemysłowe. Ich początki sięgają przełomu XVI i XVII wieku. Już w 1599 r. w Marsylii celem strzeżenia spraw handlowych utworzono radę, która stanowiła początek powstałej tamże w 1650 r. pierwszej francuskiej izby handlowej (Panejko 1928, s. 202; Zamoyski 1931, s. 65-66). Dalszy rozwój tego typu instytucji przypada na lata panowania Ludwika XIV, dzięki któremu w 1701 r. utworzono 20 izb handlowych. Ich dynamiczny rozwój przerwała na kilka lat rewolucja francuska, jednak już u progu XIX wieku rozpoczęto reaktywowanie izb, które stopniowo przejmowały określone zadania publiczno-administracyjne. Przełomowe znaczenie w tej mierze miało utworzenie w 1802 r. Izby Handlowej w Paryżu, powszechnie uważanej za pierwszą nowożytną organizację samorządu gospodarczego.

Sprawnie funkcjonujący francuski model izb handlowych został przyjęty, nie zawsze dobrowolnie, w państwach zajmowanych przez wojska Napoleona I Bonaparte. Był to niewątpliwie główny czynnik polityczny, który doprowadził do utworzenia, mającego publicznoprawny charakter, samorządu gospodarczego w Holandii, Hiszpanii, Włoszech i Niemczech (*The Chamber...* 1992, s. 10).

W XIX wieku pozycja francuskich izb handlowych zmieniała się w zależności od obowiązującego systemu politycznego i modelu administracyjnego państwa.

² Do sprawy miejsca i roli samorządu gospodarczego w Polsce niewiele wnosi Ustawa z dnia 19 listopada 1999 r. *Prawo działalności gospodarczej* (DzU 1999 nr 101, poz. 1178), stwierdzająca w art. 60, że „ustrój samorządu gospodarczego, zadania i sposób jego tworzenia oraz tryb powoływania władz organizacji samorządu gospodarczego określa odrębna ustawa”.

Początkowo, zgodnie z zamysłem Napoleona, izby handlowe miały być swoistym „pomostem” pomiędzy administracją rządową na poziomie departamentu a środowiskiem społecznym przedsiębiorców. Ich podstawowym zadaniem było udzielanie władzom lokalnym instrukcji i rad w zakresie handlu, przemysłu i rzemiosła. Inaczej mówiąc, ówczesne izby handlowe były traktowane instrumentalnie przez władze administracyjne, które przez nadanie im charakteru obligatoryjnego zapewniały sobie kontrolę nad podmiotami gospodarczymi i większą ściągalność podatków, eliminując bądź ograniczając do minimum, używając dzisiejszej terminologii, tzw. szarą strefę gospodarczą (Wykrętowicz 2004, s. 37). W praktyce więc izby handlowe były zależne od działającej w systemie dekoncentracji regionalnej administracji państwowej³.

Restauracja, Monarchia Lipcowa, II Republika i II Cesarstwo umacniały izby handlowe, przyznając im większą autonomię oraz rozszerzając ich odpowiedzialność za zarządzanie sprawami publicznymi. Było to związane z postępującym procesem rewolucji przemysłowej, który doprowadził do bezprecedensowego wzrostu zamożności mieszczaństwa, zwłaszcza tych warstw, które były związane z przemysłem i handlem, transportem lądowym i morskim, słowem, ludzi prowadzących na wielką skalę działalność gospodarczą. W miarę wzrostu bogactwa wymienionych grup przedsiębiorców rosło znaczenie mieszczaństwa w życiu publicznym. W efekcie, celem przyznania większej samodzielności izmom handlowym i przemysłowym, zwiększył się nacisk na władzę państwową, co miało doprowadzić do przekazania im zadań publicznych i określonej sfery władztwa administracyjnego.

W tym kierunku zmierzało ustawodawstwo francuskie w czasach III Republiki. Ustawa z 9 kwietnia 1898 r. uprawomocniła tworzenie izb handlowych na całym terytorium Francji i nadała im rangę instytucji publicznych, korzystających z autonomii finansowej. Ustawa ta, z pewnymi modyfikacjami, obowiązuje do dnia dzisiejszego. Warto w tym miejscu nadmienić, że w 1961 r. do nazwy izb handlowych dodano człon „i przemysłowych”.

Francuski samorząd gospodarczy działa na trzech poziomach. Struktura ta obejmuje izby handlowe i przemysłowe na szczeblu podstawowym (lokalnym), regionalne izby handlowe i przemysłowe oraz Zgromadzenie Francuskich Izb Handlowych i Przemysłowych. Zgodnie z fundamentalną zasadą samorządności, poszczególne izby cieszą się znaczną sferą autonomii, a ich działania uzupełniają się wzajemnie bez jakiegokolwiek podporządkowania hierarchicznego.

Kluczową rolę odgrywają izby handlowe i przemysłowe na szczeblu lokalnym. Obecnie istnieją 153 izby handlowe i przemysłowe w metropolii, 5 w departamentach zamorskich (2 w Gwadelupie, po jednej w Gujanie, Martynice i na wyspie

³ Nową administrację wprowadzała ustawa z 17 lutego 1800 r. Zrywała ona z kolegialnością i obieralnością organów administracyjnych. Cała administracja oparta została na zasadach: centralizmu, biurokratyzmu, podziału resortowego, hierarchiczności struktur, a także – po raz pierwszy – na szeroko zastosowanej zasadzie jednoosobowości (Malec i in. 1997, s. 59).

Reunion) oraz 4 w terytoriach zamorskich (Nowej Kaledonii, Mayotte, Polinezji Francuskiej, Saint-Pierre-et-Miquelon) (Piaux 1998, s. 56).

Kolejny szczebel francuskiego samorządu gospodarczego tworzą regionalne izby handlowe i przemysłowe. W zinstytucjonalizowanej formie jednostek samorządowych, i pod aktualną nazwą, działają one od momentu uchwalenia dekretu z 4 grudnia 1964 r. Rola wspomnianych izb sprowadza się głównie do wyrażania opinii zrzeszonego w izbach lokalnych środowiska gospodarczego wobec regionalnych instytucji publicznych, których znaczenie wzrosło na skutek decentralizacji⁴. W skład poszczególnych izb regionalnych wchodzi po dwóch przedstawicieli desygnowanych przez działające w regionie izby handlowe i przemysłowe. Obecnie we Francji funkcjonuje 21 regionalnych izb handlowych i przemysłowych. Z kolei na szczeblu krajowym reprezentowaniem, obroną i promocją interesów przedsiębiorców wobec władz administracyjnych zajmuje się Zgromadzenie Francuskich Izb Handlowych i Przemysłowych, które tworzą prezesi izb lokalnych i regionalnych. Dekretem z 4 grudnia 1964 r. władze państwowe nadały Zgromadzeniu uprawnienia instytucji publicznej, uznając tym samym jego podmiotowość prawną, a także odpowiedzialność moralną i finansową (*Francuskie izby handlowe...* 2002, s. 59-60).

Jak już wspomniano, najważniejszą rolę w strukturze francuskiego samorządu gospodarczego odgrywają lokalne izby handlowe i przemysłowe. Są one uprzywilejowanym partnerem administracji rządowej i samorządu terytorialnego we wszystkich sprawach dotyczących przedsiębiorstw i rozwoju gospodarczego.

Funkcjonowanie izb handlowych i przemysłowych koncentruje się wokół trzech grup zadań, a mianowicie:

- 1) doradczych i reprezentacyjnych,
- 2) administracyjnych,
- 3) handlowych i przemysłowych.

Działania doradcze i reprezentacyjne od początku istnienia izb handlowych i przemysłowych decydują o ich pozycji ustrojowej. W konstytuującej izby ustawie z 9 kwietnia 1898 r. nadano im w tej mierze szerokie uprawnienia, zapisując w art. 11, że izby mają prawo „dać rządowi wskazówki i pouczenia, w ramach zapytań do nich skierowanych, odnoszące się do spraw przemysłowych i handlowych, a zarazem przedstawiania poglądu na środki mające na celu rozwój przemysłu i handlu”

⁴ Znaczenie regionalnych instytucji publicznych rosło w miarę ewoluowania pozycji prawnej regionów we Francji. Szczególny status prawny uzyskały one w 1956 r., kiedy to kraj został (na potrzeby planistyczne) podzielony na 22 regiony programowania, którym przekazano niektóre zdekoncentrowane kompetencje organów centralnych. Ustawą z dnia 5 lipca 1972 r. regiony wyposażono w osobowość prawa publicznego, dzięki czemu uzyskały one status terytorialnego zakładu publicznego. Jest to konstrukcja prawna określana jako decentralizacja funkcjonalna, nie kreująca jednak instytucji samorządu terytorialnego. Dopiero w wyniku przeprowadzonej w latach 1982-1983 wielkiej reformy decentralizacyjnej regiony uznano za jednostki samorządowe. Rozpoczęły one funkcjonowanie w 1986 r. na bazie wyników pierwszych wyborów do rad regionalnych (Jeżewski 1999, s. 142; Pietrzyk 2002, s. 241).

(Piaux 1998, s. 99). Warto dodać, że w pewnych sprawach gospodarczych, wyraźnie uregulowanych przepisami prawa, konsultacja ze strony izb jest niezbędna. W zależności od wagi podejmowanej decyzji, mogą one być konsultowane w sposób bezpośredni albo pośredni, przez delegatów i przedstawicieli izbowych, którzy z zasady zasiadają we wszystkich gremiach gospodarczych oraz organizacjach i komitetach funkcjonujących na płaszczyźnie lokalnej, departamentalnej, regionalnej lub krajowej. Od lat obowiązuje zasada, że ministerstwo sprawujące opiekę nad izbami handlowymi i przemysłowymi rokrocznie przekazuje im zestaw kluczowych spraw dotyczących gospodarki, którymi rząd będzie się zajmował. Dzięki temu izby mają możliwość spokojnego przygotowania odpowiednich opinii i racjonalnego rozdysponowania środków budżetowych. Zatem nie ulega wątpliwości, że izby handlowe i przemysłowe są obecnie, obok partii politycznych, związków zawodowych i stowarzyszeń społeczno-gospodarczych, istotną grupą nacisku na administrację rządową i samorządową.

Niezwyczajnie ważną sferą aktywności izb handlowych i przemysłowych są **działania administracyjne**. W ramach tego pojęcia zawiera się: pomoc techniczna, pomoc administracyjna, informacja gospodarcza i pomoc w działaniach międzynarodowych oraz kształcenie zawodowe.

Pomoc techniczna polega na świadczeniu przedsiębiorstwom usług mających na celu polepszenie ich sprawności. Obecnie około 2 tys. wyspecjalizowanych konsultantów technicznych towarzyszy w terenie przedsiębiorstwom, pomagając im w tym procesie.

Kolejnym bardzo istotnym polem działania izb handlowych i przemysłowych jest pomoc w formalnościach administracyjnych. W jej zakresie wskazać należy na istotne kompetencje z dziedziny zadań publicznoprawnych, takich jak wystawianie świadectw pochodzenia dla towarów francuskich przeznaczonych na eksport, potwierdzanie pochodzenia towarów zagranicznych czy też legalizacja dokumentów. Liczba decyzji podjętych w tej sferze przez izby handlowe i przemysłowe od lat oscyluje w granicach miliona rocznie. W ramach działań administracyjnych izby wszystkich szczebli zostały od 1981 r. „wyposażone” w centra informacji o przedsiębiorstwach, które stanowią jedyne i obowiązkowe dla przedsiębiorstw „okienka biurowe”. Wszystkie działające w okręgach poszczególnych izb podmioty gospodarcze zobligowane są do ich informowania w takich sprawach, jak powstanie firmy, zmiana statutu lub zawieszenie działalności. Procedura ta jest szczególnie istotna dla małych i średnich przedsiębiorstw, które poprzez rzetelną informację o sobie łatwiej mogą nawiązać kontakty kooperacyjne. Bardzo ważnym rezultatem działań izbowego centrum informacji o przedsiębiorstwach jest także zminimalizowanie tzw. szarej strefy, ograniczenie nielegalnego zatrudnienia oraz zwiększenie ścigalności podatków (Piaux 1998, s. 102-108).

Kolejnym godnym podkreślenia zadaniem izb handlowych i przemysłowych w ramach działalności administracyjnej jest prowadzenie informacji gospodarczej.

Zasięg tej sfery usług jest bardzo szeroki. Izby posiadają obecnie skomputeryzowane, dostępne drogą internetową, w tym poprzez pocztę elektroniczną, informacje o przedsiębiorstwach krajowych i zagranicznych, dane bibliograficzne, przeglądy gospodarcze, a także analizy rynkowe od szczebla lokalnego do centralnego. Opracowania przygotowywane są przez doradców technicznych lub powołanych ekspertów. Co szczególnie istotne, centra informacyjne izb powiązane są ze światowym i europejskim węzłem informacyjnym Euro-Info, a poszczególne izby mają w wielu krajach swoich przedstawicieli, którzy gromadzą ułatwiające nawiązywanie kontaktów handlowych dane o rynkach lokalnych. Dzięki zebranych w ten sposób informacjom izby stają się najbardziej wiarygodnym źródłem wiedzy o zagranicznych stosunkach gospodarczych.

Szeroko rozumiana działalność administracyjna izb obejmuje także kształcenie zawodowe. Jest to jedna z priorytetowych sfer zaangażowania samorządu gospodarczego, pochłaniająca od 25 do 30% budżetów izb handlowych i przemysłowych. Zorganizowany przez izby model oświaty zawodowej, będąc drugim po Edukacji Narodowej systemem kształcenia kadr gospodarczych, obejmuje: szkolnictwo wyższe, doksztalcanie zawodowe dla dorosłych oraz doksztalcanie ustawiczne. Izby zarządzają ponad 500 jednostkami nauczania rozmieszczonymi na całym terytorium Francji. W ich murach kształcą się 500 tys. studentów i uczniów, podnoszących swoje umiejętności dzięki zaangażowaniu około 31 tys. nauczycieli (Piaux 1998, s. 111-112).

Ostatnią grupę zadań omawianych izb stanowi **działalność przemysłowa i handlowa**. Zapewnia ona izbom m.in. samodzielne lub wspólne z jednostkami samorządu terytorialnego oraz grupami kapitałowymi zarządzanie infrastrukturą portów morskich i lotniczych. W sumie pod ich zarządem znajduje się: 75 portów morskich (handlowych, pasażerskich, rybackich), 41 portów rzecznych i 47 nadmorskich portów o charakterze turystycznym. Izby zarządzają także 121 spośród 150 francuskich lotnisk. Jeżeli dodamy do tego infrastrukturę drogową (dworce, mosty, parkingi, tereny usługowe), 45 pałaców kongresowych, hale towarowe i wystawowe, 146 budynków przemysłowych, to dojdziemy do wniosku, że izby odgrywają istotną rolę w działalności handlowej i przemysłowej współczesnej Francji (*Francuskie izby handlowe...* 2002, s. 63-64).

Odnosząc się do scharakteryzowanych powyżej grup zadań, powinniśmy zatem zauważyć, że tak szeroko ujęte kompetencje zapewniają izbom handlowym i przemysłowym rzeczywisty wpływ na życie gospodarcze kraju i sytuują je w strukturze instytucji publicznych.

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na kolejną bardzo ważną cechę francuskiego samorządu gospodarczego, a mianowicie na w pełni demokratyczny charakter izb handlowych i przemysłowych. Zasada powszechności nadaje prawa wyborcze wszystkim zarejestrowanym przedsiębiorcom przemysłowym, handlowym i usługowym. W skali całego kraju 44% miejsc zajmują przedstawiciele przemysłu,

34% – handlu i 22% – usług, z tym że udział tych ostatnich systematycznie rośnie kosztem przemysłu, co związane jest z ewolucją układu sił w gospodarce Francji. Wyborcy dzielą się na dwie kategorie: pierwszą stanowią wyborcy z tytułu działalności prywatnej (z tytułu osobistego), drugą zaś – reprezentanci spółek handlowych. Wśród pierwszych znajdują się zarówno handlowcy indywidualni, ich wspólnicy, jak i dawni członkowie izb handlowych i przemysłowych oraz sądów handlowych. Do tej kategorii zalicza się również kapitanów żeglugi wielkiej, pilotów portowych (kierujących statkami wchodzącymi i wychodzącymi z portu), a także pilotów lotnictwa cywilnego. W skład drugiej kategorii wchodzi prezesi oraz społeczni pełnomocnicy przedsiębiorstw prawa prywatnego i publicznego (Puaux 1998, s. 38-39). Bierne prawo wyborcze przysługuje obywatelom francuskim mającym nie mniej niż 30 lat, którzy prowadzą działalność gospodarczą przynajmniej przez 5 lat. Osoby te powinny cieszyć się pełnią praw cywilnych.

W skład lokalnej izby wchodzi: członkowie rzeczywiści (tytularni), członkowie stowarzyszeni, delegaci konsularni oraz radcowie techniczni. Pełne prawo głosu, dotyczące m.in. uchwalania budżetu i konstytuowania władz izby, przysługuje wyłącznie członkom rzeczywistym, którzy są wybierani spośród kierowników przedsiębiorstw okręgu w ramach kategorii: przemysł, handel i usługi. Członkowie organów izby są wybierani na 6 lat, z tym że co 3 lata następuje ich wymiana w 50%. Z kolei członkowie stowarzyszeni są delegowani przez władze administracyjne danego okręgu wyborczego na wniosek izby. Dysponują oni wyłącznie głosem doradczym. Członkowie stowarzyszeni wybierani są spośród kadry kierowniczej przedsiębiorstw, dyrektorów instytucji publicznych, wyższych uczelni lub instytutów naukowych. Trzecią grupę członków izby stanowią delegaci konsularni, rekrutujący się z tzw. średniej kadry kierowniczej przedsiębiorstw, w ramach specjalności technicznej, ekonomicznej i administracyjnej. Do ich kompetencji należy m.in. wybór sędziów i ławników Trybunału Handlowego, udział w pracach komisji problemowych, a także pośredniczenie pomiędzy władzami izby a środowiskiem przedsiębiorców. Wreszcie ostatnią grupę członków tworzą radcowie techniczni, którzy ze względu na swoje przygotowanie profesjonalne wnoszą wkład w pracę izby poprzez opinie i ekspertyzy.

Organami samorządowymi izb handlowych i przemysłowych są: zgromadzenie ogólne, biuro oraz prezes. Zgromadzenie jest rodzajem parlamentu gospodarczego, który określa perspektywy działalności izby, wybiera jej władze oraz uchwała budżet. Organem zajmującym się codzienną koordynacją działań izby jest biuro składające się z prezesa, jednego lub dwóch wiceprezesów, sekretarza i skarbnika. Rzeczywistą egzekutywą w izbie sprawuje prezes. Jest on wybierany co trzy lata po odnowieniu składu zgromadzenia. Prezes przewodniczy zarówno zgromadzeniu, jak i biurze, reprezentuje izbę na zewnątrz, a także ma istotny wpływ na przychody i wydatki izby.

Działalność merytoryczna izb handlowych i przemysłowych prowadzona jest przez komisje fachowe, składające się z członków rzeczywistych, stowarzyszonych, delegatów oraz radców technicznych. Liczba komisji zależy od wielkości izby i zakresu realizowanych przez nią spraw.

Warunkiem harmonijnego funkcjonowania samorządu gospodarczego jest racjonalne określenie podstaw jego finansowania. W przypadku izb handlowych i przemysłowych głównymi źródłami ich przychodów są: udział w podatku przemysłowym (pokrywa on średnio od 20 do 30% środków izb), opłaty eksploatacyjne (np. należności za szkolenia i inne usługi świadczone przedsiębiorcom) oraz subwencje państwowe. Wymienione wyżej dochody zapewniają izbom trwałość bytu i umożliwiają im sukcesywne wykonywanie nałożonych na nie zadań ustawowych (*Francuskie izby handlowe...* 2002, s. 61).

Izby handlowe i przemysłowe, jako instytucje o charakterze publicznoprawnym, podlegają nadzorowi ze strony państwa. Nadzór administracyjny jest realizowany przez ministra właściwego do spraw gospodarczych:

a) na podstawie pełnomocnictw ogólnych w celu ustalenia zasad dotyczących: statutu i organizacji izb, ich kompetencji terytorialnych, a także procedury wyborczej oraz organizacji wyborów konsularnych,

b) poprzez wstępną akceptację indywidualnych decyzji dotyczących m.in. tworzenia przedsiębiorstw oraz uruchamiania nowych form działalności,

c) poprzez kwestionowanie *a posteriori* decyzji sprzecznych z prawem; w razie poważnego zakłócenia działalności organ nadzoru może zastosować takie uprawnienia kryzysowe, jak wpis hipoteczny niektórych wydatków dokonany z urzędu, zawieszenie lub dymisja członków biura, a także rozwiązanie izby.

Inną formą badania legalności działań izb jest nadzór budżetowy i finansowy. Prowadzone w jego ramach inspekcje specjalistyczne są realizowane przez izby skarbowe, których przedmiotem zainteresowania jest komercyjna działalność izb, związana zwłaszcza z zarządzaniem portami morskimi lub lotniskami (Robin 2002, s. 67-68).

Dodajmy w tym miejscu, że nadzór państwowy w żadnym razie nie podważa demokratycznego i w pełni autonomicznego charakteru poszczególnych izb handlowych i przemysłowych, które poprzez zasadę przedstawicielstwa są najlepszym reprezentantem środowiska gospodarczego.

Podsumowując rozważania na temat francuskich izb handlowych i przemysłowych, należy raz jeszcze podkreślić ich podmiotowy charakter w strukturze władz administracyjnych. Stanowią one ważne forum wymiany poglądów i współpracy pomiędzy światem polityki a środowiskiem biznesowym, forum, którego celem jest dążenie do optymalizacji rozwoju gospodarczego Francji. Izby są zatem istotnym czynnikiem decentralizacji państwa i należy je sytuować na pozycjach relacji partnerskich w stosunku do rządu i samorządu terytorialnego.

Jak się wydaje, to właśnie system francuski powinien być szczególnie inspirujący dla polskiego ustawodawcy przy określaniu podstaw działania samorządu gospodarczego w naszym kraju. Gwarantuje on niewątpliwie lepszą reprezentację interesów środowisk gospodarczych, a także ich mocniejszą pozycję ustrojową. Atuty te mogą być wykorzystane także w działalności ponadnarodowych organizacji samorządu przedsiębiorców. Forma członkostwa nie ma wprawdzie w tym przypadku znaczenia podstawowego, jednak nie ulega wątpliwości, że stabilna, mająca umocowanie prawno-ustrojowe organizacja samorządu gospodarczego jest bardziej wymagającym partnerem dla instytucji europejskich niż rachityczne stowarzyszenie gospodarcze.

V

Spośród ponadnarodowych organizacji reprezentujących interesy środowisk gospodarczych na szczególne wyróżnienie zasługuje utworzone w 1958 r. Zrzeszenie Europejskich Izb Handlowych i Przemysłowych (Eurochambres). Jest ono uznanym rzecznikiem małych i średnich przedsiębiorstw wobec instytucji wspólnotowych i największą reprezentacją biznesu europejskiego. W Eurochambres funkcjonuje 1300 lokalnych izb handlowo-przemysłowych wchodzących w skład 34 organizacji narodowych. Jak się szacuje, ponad 14 mln firm – z różnych sektorów i o różnym potencjale – stowarzyszonych jest w Eurochambres poprzez działające we wszystkich regionach Starego Kontynentu izby handlowo-przemysłowe. Działalność Zrzeszenia Europejskich Izb Handlowych i Przemysłowych koncentruje się na trzech płaszczyznach:

- 1) na reprezentowaniu interesów i opinii izb oraz działających w ich ramach przedsiębiorstw wobec instytucji wspólnotowych,
- 2) na pogłębianiu i wzmacnianiu współpracy pomiędzy izbami handlowo-przemysłowymi oraz na informowaniu, poprzez sieć izbową, o założeniach polityki ekonomicznej Unii Europejskiej,
- 3) na prowadzeniu doradztwa i usług wobec przedsiębiorstw europejskich oraz na planowaniu wspólnych przedsięwzięć gospodarczych (www.eurochambres.be).

Aktywność Eurochambres znacznie wykracza poza obszar Unii Europejskiej. Od początku lat dziewięćdziesiątych Zrzeszenie zaangażowało się w proces przemian społeczno-gospodarczych, obejmujący Europę Środkowo-Wschodnią. Polscy przedsiębiorcy są reprezentowani w Eurochambres przez Krajową Izbę Gospodarczą. Nie dezawuuując zasług KIG, powinniśmy jednak pamiętać, że pozostaje ona wyłącznie związkiem prywatnoprawnym działającym w sferze gospodarki. Jak się zatem wydaje, po akcesji lepszym przedstawicielem polskiego środowiska biznesowego wobec paneuropejskich struktur samorządu gospodarczego byłaby organizacja powszechna, w pełni reprezentatywna i działająca w systemie prawa publicznego.

Potencjał tego typu struktury samorządowej mógłby być lepiej spożytkowany w działalności także kolejnej ponadnarodowej organizacji przedsiębiorców. Jest nią funkcjonująca od 1919 r. Międzynarodowa Izba Handlowa (International Chamber of Commerce – ICC), której siedziba znajduje się w Paryżu. Pewnym nadużyciem byłoby nazywanie jej instytucją samorządu gospodarczego. Jest ona raczej, jak się to często podkreśla w oficjalnych dokumentach ICC, organizacją reprezentującą interesy przedsiębiorstw ze wszystkich obszarów naszego globu wobec władz krajowych i regionalnych, a także organizacji międzynarodowych. Głównym celem ICC jest promocja handlu międzynarodowego oraz rozwój przedsiębiorczości i gospodarki rynkowej. Ponadto Izba świadczy szereg usług na rzecz swoich członków, wśród nich na pierwszy plan wysuwa się funkcjonowanie Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego – największej na świecie organizacji zajmującej się rozstrzygnięciem sporów dotyczących gospodarki.

Międzynarodowa Izba Handlowa zrzesza obecnie kilka tysięcy podmiotów z ponad 130 krajów. Członkami ICC mogą być:

- korporacje i spółki akcyjne reprezentujące wszystkie sektory gospodarcze,
- stowarzyszenia branżowe i zawodowe,
- federacje przedsiębiorców i pracodawców,
- firmy prawnicze i konsultingowe,
- izby przemysłowo-handlowe,
- osoby fizyczne zaangażowane w międzynarodowe przedsięwzięcia gospodarcze.

Członkowie Izby tworzą narodowe komitety, które delegują swoich przedstawicieli do Rady ICC, będącej organem o najwyższych kompetencjach. Rada zbiera się w trybie zwyczajnym dwa razy w roku. Do jej kompetencji należy m.in. wybór na dwuletnią kadencję prezydenta i wiceprezydenta oraz Zarządu, którego głównym celem jest implementacja polityki Izby. W Zarządzie zasiada od 15 do 30 członków, wykonujących swoje zadania przez 3 lata, z tym że każdego roku następuje wymiana 1/3 składu tego gremium. Ważną rolę odgrywa również sekretarz generalny, który stoi na czele Międzynarodowego Sekretariatu i blisko współpracuje z narodowymi komitetami, wdrażając ich programy. Rekomendowany przez Zarząd sekretarz generalny jest wyznaczany przez Radę na wniosek prezydenta.

Członkowie Międzynarodowej Izby Handlowej mogą kształtować jej opinie w ważnych kwestiach gospodarczych poprzez udział w pracach komisji, stanowiących podstawę merytorycznych działań tej organizacji. W realizacji bieżących zadań członkowie są wspierani przez ponad 500 ekspertów, których wiedza ułatwia formułowanie polityki Izby i określanie zasad jej funkcjonowania. Poszczególne komisje odnoszą się do inicjatyw rządowych i międzynarodowych z zakresu zainteresowań Izby, a także przygotowują jej zalecenia, które są wykorzystywane przez organizacje międzynarodowe oraz władze rządowe (www.iccwbo.org).

Jak zatem widać, ICC, chociaż z formalnego punktu widzenia trudno ją uznać za organizację rzeczywistego samorządu gospodarczego, spełnia istotną rolę w

reprezentowaniu globalnych i regionalnych interesów swoich członków. Biorąc pod uwagę, należy wyrazić zadowolenie, że również Krajowa Izba Gospodarcza jest członkiem tej organizacji.

Międzynarodowa Izba Handlowa i Eurochambres to oczywiście nie jedyne ponadnarodowe struktury będące rzecznikami środowiska przedsiębiorców. Ograniczając się wyłącznie do obszaru Starego Kontynentu wskazać możemy na kilka regionalnych porozumień tego typu, jak chociażby: Stowarzyszenie Śródziemnomorskich Izb Handlowych i Przemysłowych, Izby Portowe Morza Północnego, Związek Izb Renu, czy też elitarny, będący organizacją prawa publicznego, Klub Pięciu Głównych Izb Przemysłowo-Handlowych, który został utworzony w 1993 r. przez izby: Amsterdamu, Frankfurtu, Madrytu, Mediolanu i Paryża. Celem Klubu, a także wymienionych wcześniej organizacji, jest rozwijanie długoterminowej współpracy dla promowania interesów gospodarczych w regionach i poza nimi („Rynki Zagraniczne” 1995).

Porozumienia regionalne zawierają także izby przemysłowo-handlowe państw Europy Środkowo-Wschodniej. Najlepszym przykładem tego typu struktury jest Regionalne Porozumienie o Współpracy Narodowych Izb Handlu i Przemysłu Krajów CEFTA (Ceftachambers). Zostało ono podpisane w Budapeszcie w czerwcu 1996 r. przez prezesów narodowych izb krajów CEFTA. Zwrócono w nim uwagę na kilka istotnych kwestii, a mianowicie na potrzebę intensyfikacji współpracy pomiędzy izbami CEFTA, na zapewnienie szerszej wymiany informacji gospodarczych, doprowadzenie do polepszenia bezpośrednich kontaktów między przedsiębiorcami, a także na zwiększenie rozwoju współpracy z innymi członkami Eurochambres oraz izbami spoza Europy („Rynki Zagraniczne” 1997). Działalność Ceftachambers, pomimo że w praktyce pozostawia pewien niedosyt, nie powinna przesłonić nam istotnego znaczenia ponadnarodowych organizacji reprezentujących interesy przedsiębiorców. Są one ważnym forum wymiany doświadczeń, nawiązywania kontaktów gospodarczych, a także formułowania opinii i wniosków, które w wielu wypadkach są wiążące dla władz publicznych. Biorąc pod uwagę powyższe, powinniśmy zabiegać o to, aby również polscy przedsiębiorcy mieli możliwość owocniejszej współpracy z partnerami zagranicznymi oraz kształtowania polityki realizowanej przez współtworzone przez nich organizacje. Jak już wspomniano, czynnikiem sprzyjającym osiągnięciu takiej pozycji jest stworzenie obligatoryjnych izb gospodarczych, opierających się na modelu francuskim. Do tego potrzebna jest jednak wola polityczna ustawodawcy i, wychodząca znacznie poza partykularymy czy wręcz egoistyczny interes grupowy, jednoznaczna postawa podzielonych i przez to słabych organizacji przedsiębiorców.

Literatura

- Francuskie izby handlowe i przemysłowe – prezentacja ogólna* (2002), [w:] *Izby przemysłowo-handlowe instrumentem rozwoju gospodarczego państwa*, Materiały z konferencji zorganizowanej przez Krajową Izbę Gospodarczą oraz Izbę Przemysłowo-Handlową w Grenoble przy wsparciu finansowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych Francji, 15 lutego 2002 r. Warszawa.
- Jeżewski J. (red.) (1999), *Samorząd terytorialny i administracja w wybranych krajach. Gmina w państwach Europy Zachodniej*, Wrocław.
- Malec D., Malec J. (1997), *Historia administracji nowożytnej*, Kraków.
- Panejko J. (1928), *Początek izb zawodowych i gospodarczych*, [w:] *Projekt kodeksu agrarnego*, red. W. L. Jaworski, Warszawa.
- Pawłowski B., Krawczyk P. (1998), *Samorząd gospodarczy*, Kancelaria Sejmu – Biuro Studiów i Ekspertyz, Raport nr 133 (kwiecień).
- Pietrzyk I. (2002), *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, Warszawa.
- Puax P. (1998), *Les Chambres de commerce et d'industrie*, Paris.
- Robin E. (2002), *Stosunki pomiędzy państwem i izbami przemysłowo-handlowymi we Francji*, [w:] *Izby przemysłowo-handlowe instrumentem rozwoju gospodarczego państwa*, Materiały z konferencji zorganizowanej przez Krajową Izbę Gospodarczą oraz Izbę Przemysłowo-Handlową w Grenoble przy wsparciu finansowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych Francji, 15 lutego 2002 r. Warszawa.
- „Rynki Zagraniczne” nr 141 z 25 września 1995 r.
- „Rynki Zagraniczne” nr 23 z 22-24 lutego 1997 r.
- The Chamber of Commerce in the Netherlands*, Netherlands 1992.
- Wykrętowicz S. (2004), *Samorząd jako wyraz demokracji obywatelskiej*, [w:] *Samorząd w Polsce – istota, formy, zadania*, red. S. Wykrętowicz, Poznań.
- Zamoyski S. (1931), *Samorząd rolniczy*, Kraków.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 6 kwietnia o fundacjach, DzU nr 21, poz. 97.
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. o stowarzyszeniach, DzU nr 20, poz. 104.
- Ustawa z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych, DzU nr 35, poz. 195.
- Ustawa z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej, DzU nr 59, poz. 344.
- Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców, DzU nr 55, poz. 235.
- Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych, DzU nr 1, poz. 3.
- Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, DzU nr 121, poz. 769.
- Ustawa z dnia 19 listopada 1999 r. *Prawo działalności gospodarczej*, DzU nr 101, poz. 1178.

Źródła internetowe

- www.cbi.org.uk
www.eurochambres.be
www.iccwbo.org

**THE BASIS OF ACTION OF CHAMBERS OF COMMERCE
IN POLAND AND IN CHOSEN COUNTRIES
OF THE EUROPEAN UNION**

Summary

The Polish membership in the European Union should contribute to the acceleration of the activities aiming at the forming of the representation of circles of entrepreneurs. The chambers of commerce should be credited with this. Defining the legal structure of the chambers one can refer to either the Anglo-Saxon experience or to the French (continental) solutions. Taking into account the past achievements of the Polish chambers of commerce and the effects of activities of the chambers placed in the system of public law one comes to the conclusion that it is the French model that should be particularly inspiring for the Polish legislature to define the organizational foundations of the economic self-government in our country. Undoubtedly, it guarantees not only the better representation of interests of business circles but also their stronger position in the political system.